



РІД НАШ КРАСНИЙ, РІД ПРЕКРАСНИЙ!

ОТЧИЙ

ЧАСОПИС
РІК ЗАСНУВАННЯ
2002
ЛИПЕНЬ
Число 7 (223)
КИЇВ 2020

Видання ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво"

Якби ми вчилися...



"ЧЕРНІГІВСЬКЕ ЗЕМЛЯЦТВО"

Історія українського народу рясніє незагойними сторінками великих випробувань. Її не можна читати, за висловом В. Винниченка, без брому. Тим більше бути учасником творення нових її сторінок. Ось і цього року важко знайти щось світле, заспокійливе, коли береш близько до серця не дрібні меркантильні інтереси, а долю всієї стражденної України, як і велить час великого становлення нової держави з славетним княжим корінням.



Вибрики природи, котра ніби повторює нестабільність державного буття й посиляє то сухі безсніжні дні, то холодні безкінечні дощі чи спеку на голови спантеличеним небувалою пандемією людям, – і все це на тлі небувалого зубожіння пересічних громадян, на слідах останніх молодих заробітчан, що розбрідаються по європах у пошуках білого хліба й розтрушують по дорозі й пам'ять про рідну землю, й віру в її краще майбутнє. А вдома все піддається безкінечним ревізіям, і вчорашні герої з легкої руки гарячих на розправи чинуш стають або нікому не потрібними, або й ворогами. Чи не нагадає цей самовбивчий процес часи столітньої давності, коли бандиткуваті більшовики після своєї революції заходилися перебудовувати світ за принципом: "Ми старий мир розрушим до основанья, а затем"... Що було потім, ми знаємо не з підручників історії, але вкотре гнемо спину в поклони й покійно препо пуга рабства. І маємо структуру розігнаних районів та нерозбудованих грамотно місцевих громад, розкурочені, як після бомбових ударів дороги, безлюдні села й хутори, школи з десятком–другим затурканих діток, зарослі бур'янами клуби й бібліотеки. А поруч муровані

особняки тих, для кого Україна ніколи не була й не буде рідним домом.

І тут хочеться наголосити на найбільшій втраті, якої зазнає наш уже й так знетямлений народ. Йдеться про брак справжніх лицарів честі, обтяжених не сумнівними статками, а знаннями, мудрістю, бажанням покласти своє життя на вівтар Вітчизни. На жаль, цьому не навчать у жодних гарвардах, це мусить жити в крові, в пульсуванні серця. У нас є в кого вчитися, навіть не вростаючи в глибинні пласти історії.

Ще живий приклад наших славетних земляків, які назавжди вписалися в українську історію. Це незламний патріот Левко Лук'яненко, який пройшов радянські гулаги в ім'я України, мудрий полум'яний просвітителю Анатолій Погрібний, чії книги треба б читати нинішнім державотворцям, Юрій Мушкетик, який закладав підвалини новітньої української літератури. І нині, коли знову спекулюють на мовному питанні, годилося б

повторити на радіо пристрасні роздуми Анатолія Григоровича, які звучали в ефірі впродовж десяти років під рубрикою "Якби ви вчилися так, як треба". Скажемо прямо: бракує нині таких масштабних громадян, які, мов міфічні Атланти, підпирають небо своєю волею. Народ без свого Мойсея

приречений блукати в пустелі забуття не сорок років, а доти, доки його не засиплють піски небуття.

Не сказати, що наша земляцька громада опустила руки й покійно сприймає всі сумнівні експерименти. Вся та благодійна робота, що лягає на плечі первинних осередків, всі добрі ініціативи в збереженні історичної пам'яті й конкретні патріотичні справи, покликани збудити приспалу совість збайдужілих, розтерзаних нестатками й волонтаристськими ідеями земляків, не пропадають марно. Думається, що після вірусного випробування, незважаючи на економічні наслідки, ми знову будемо з честю продовжувати боротьбу за нашу єдину в світі Україну, доказувати, що ми теж вчимося так, як треба, за словами великого Тараса Шевченка, любити свою державу.

Будьмо твердими й непохитними у цій святій боротьбі!

Рада ГО "Товариство Чернігівське земляцтво"

Якщо немає вітру, беріться за весла.

Латинська приказка

У ЛИПНІ СВЯТКУЮТЬ СВІЙ ЮВІЛЕЙ:

ПУШКАРЬОВ Володимир Володимирович – 80-річчя. Народився 4 липня 1940 року в м. Амвросіївка Донецької області. Довгий час працював на керівних посадах у держустановах та громадських організаціях Чернігова та Києва.

Нагороджений двома орденами "Знак Пошани" і медалями, Почесними грамотами Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України.

Один з ініціаторів створення Товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві, впродовж багатьох років заступник голови Ради, нині – почесний член Ради.

БІГДАЙ Олександр Сергійович – 80-річчя. Народився 10 липня 1940 року в с. Велике Устя Сосницького району. Працював головним спеціалістом ТОВ "АПК "Цитадельбудпроект".

ІВАНЕНКО Ольга Тимофіївна – 80-річчя. Народилася 12 липня 1940 року в с. Дігтярівка Новгород-Сіверського району. Працювала інженером з підготовки виробництва заводу "Авіант". Ветеран праці.

ІВАНЕНКО Світлана Миколаївна – 80-річчя. Народилася 30 липня 1940 року в с. Поліське Козелецького району. Медична сестра.

ІВАЩЕНКО Людмила Андріївна – 75-річчя. Народилася 30 липня 1945 року в Києві (чоловік із Сосницького району). Кандидат технічних наук, старший науковий співробітник Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України.

АСАДЧИЙ Володимир Георгійович – 70-річчя. Народився 3 липня 1950 року в с. Олександрівка Семенівського району. Заступник генерального директора КП "Київпастрас". Заслужений будівельник України.

ЛИСЕНКО Наталія Василівна – 70-річчя. Народилася 9 липня 1950 року в с. Будище Новгород-Сіверського району. Працює президентом ПП ТКФ "Дана". Голова Харківського обласного осередку громадського парламенту жінок України, заступник голови правління Українського фонду миру.

ФЕЩЕНКО Анатолій Федорович – 70-річчя. Народився 15 липня 1950 року в смт. Любеч Ріпкинського району. Працював на керівних посадах в галузі будівництва. Відзначений відомчими нагородами.

ДАЦЕНКО Ганна Григорівна – 70-річчя. Народилася 22 липня 1950 року в с. Білошакки Прилуцького району.

ЛЕВЧЕНКО Сергій Миколайович – 65-річчя. Народився 3 липня 1955 року у Миколаївській області (мама родом з Бобровиці). Працював заступником начальника управління ДАІ МВС України, на керівних посадах в оперативних службах МВС України. Генерал-майор міліції. Відзначений почесними нагородами.

ЛИСЕНКО Софія Іванівна – 65-річчя. Народилася 6 липня 1955 року в с. Ярославка Бобровицького району. Працювала завідувачем каси АБ "Експрес-банк".

ДІДИК Любов Миколаївна – 65-річчя. Народилася 22 липня 1955 року в с. Макіївка Носівського району. Працює заступником директора з господарчої частини СШ №170.

ГАМОЛЯ Петро Іванович – 65-річчя. Народився 25 липня 1955 року в с. Туманська Гута Козелецького району. 22 роки працював начальником фінансово-економічного відділу ДП "Головний інформаційно-обчислювальний центр Укрзалізниці". Відзначений відомчими нагородами Міністерства інфраструктури України "Залізнична слава" III, II, I-го ступеня.

ГОСТЄВА Тетяна Олександрівна – 65-річчя. Народилася 29 липня 1955 року в Прилуках.

ДВОРСЬКИЙ Володимир Павлович – 65-річчя. Народився 30 липня 1955 року в с. Данине Ніжинського району.

БИЧЕК Микола Васильович – 60-річчя. Народився 6 липня 1960 року в с. Жукля Корюківського р-ну.

МАЛЮТЯК Тамара Олексіївна – 60-річчя. Народилася 14 липня 1960 року в с. Савинки Корюківського району. Апаратниця виробництва борошна ЗАТ "Київмлин".

КАЛИНСЬКА Валентина Миколаївна – 60-річчя. Народилася 22 липня 1960 року в смт. Макошине Менського району. Працювала начальником відділу управління персоналом ПРАТ "Будівельна компанія "Укренергобуд".

КАЛИНСЬКИЙ Олексій Олексійович – 60-річчя. Народився 22 липня 1960 року в смт. Макошине Менського району. Генеральний директор ДП "Інформаційний центр персоналізованого обліку Пенсійного фонду України".



Дорогі земляки!

Рада ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво" сердечно вітає вас із ювілеєм і зичить усім доброго здоров'я, великих успіхів у житті, оптимізму, сімейного щастя, невтомного добротворства в ім'я рідної землі.

РЕЧНИК

Із шкільних років я був активним читачем Ічнянської районної бібліотеки. І коли навчався у старших класах у 1954 році серед читачів поширилася чутка, що до бібліотеки надійшла надзвичайно цікава книжка "Семен Палій" невідомого в той час автора Юрія Мушкетика. Було це 66 років тому, але пам'ятається, щоб прочитати життєпис про Фастівського полковника Семена Палія, мені довелося у бібліотеці записатися у чергу.



НАЦІЇ

Тоді я дізнався, що Юрій Мушкетик – наш земляк. Народився він 21 березня 1929 року в с.м. Вертївка Ніжинського району. У 1948 році закінчив середню школу і відразу вступив на філологічний факультет Київського університету, в 1953 році закінчив його, а згодом – аспірантуру при кафедрі української літератури.

На час видання першої книжки "Семен Палій" дебютанту ще не виповнилося і 25 років. Але він оприлюднив великий історичний твір, який зробив його відомим і став знаковою подією у українській літературі.

Згодом полиці наших бібліотек поповнилися десятками нових високохудожніх і глибоко реалістичних захоплюючих творів талановитого майстра української прози. Серед них твори "Вогні серед ночі", "Чорний хліб", "Серце не камінь", "Позиція", "Рубіж", "Крапля крові". Автор переконливо відтворює події людського життя, у яких порушує актуально-моральні проблеми.

В ті ж роки прозаїк створює низку талановитих історичних творів: "Яса", "Брат на брата" (шкода, що у Верховній Раді України не зробили належних висновків із трагічних уроків минулого нашої держави), "Смерть Сократа", "Суд над Сенекою" та інші.

Я познайомився з Юрієм Мушкетиком на черговому з'їзді НСПУ. Тоді він і подарував мені з власним автографом роман "Брат на брата". Мене вразило, що письменник тоді був у zenіті літературної слави, але тримався надзвичайно скромно, розмовляв зі мною, як з рівним. Щира підтримка і увага до моїх творів видатного майстра української прози зміцнила наші стосунки, пізніше він неодноразово приїздив до Ічні і завжди ночував у мене вдома.

Юрій Мушкетик був цікавим співрозмовником, багато всього знав і охоче розповідав про своє життя. Його мама, Тетяна Онуфріївна, була безпартійною, але у с.м. Вертївка очолювала один з

найбільших колгоспів Чернігівської області. Вона була не тільки хорошою матір'ю, але і людиною великої совісті...

У роки навчання в університеті Юрій Мушкетик старанно і наполегливо вивчав та досліджував історичне минуле українського народу та різних історичних особистостей: гетьманів, старшин, сотників, а також народні звичаї, традиції,



обряди і різні свята. При університеті діяла літературна студія, і коли він туди вперше потрапив, зрозумів, що у багатьох студентів поезії значно кращі.

Багато разів я чув, як Юрій Мушкетик логічно відстоював і палко пропагував рідну мову. З великим обуренням говорив, що за всю історію існування української мови ще з давніх царських часів її 173 рази забороняли.

Усі його твори про сучасне життя та про історичне минуле високохудожні, переконливі, в них автор палко відстоює національну ідею, закликає до об'єднання і збереження української нації.

Свого часу Юрій Михайлович був головним редактором журналу "Дніпро", очолював Київську письменницьку організацію, а з 1986 до 2001 року – Національну спілку письменників України.

За довголітню творчу, плідну роботу і вагомий вклад у розвиток української літератури та з нагоди 80-річчя від дня народження у 2009 році Юрія Мушкетика

удостоїли звання Героя України. Він нагороджений багатьма орденами і медалями, є лауреатом Державної премії СРСР, Національної премії України ім. Т.Г. Шевченка, премій фондації Антоновичів, ім. Г. Сковороди, ім. М. Старицького, ім. Д. Яворницького, ім. П. Куліша.

Юрій Михайлович був прекрасним сім'янином і батьком. Мав чудову дружину Ліну Сергіївну, з якою виховали дочок Лесю та Оксану, котрі гідно продовжують творчу долю батька.

Останнім часом письменник хворів, але наполегливо працював. Його глибоко сюжетні оповідання, новели та публікації часто друкувала газета "Літературна Україна". Але 6 червня 2019 року серце Великого українця і щирого патріота нашої держави зупинилося. У клубі Кабінету Міністрів України 8 червня відбулося прощання з Юрієм Михайловичем. В останню путь класика української літератури проводжало багато друзів, видатних письменників, літературознавців та шанувальників його творчості.

Все, що створив наш славний земляк, буде взірцем для наслідування молоді, завжди слугуватиме людям і розбудові нашої незалежної України.

Станіслав МАРИНЧИК,
Ічня

Від редакції. Стало відомо, що завдяки клопотанню С. Маринчика Вертївська ОТГ на чолі з Ігорем Морозом заснувала щорічну премію імені Ю. Мушкетика, яку будуть вручати лауреатам в день народження письменника.



Євген Бушнін у спогадах тих, хто його добре знав, постає набагато живішим за багатьох телеекранних маріонеток.

– Він був творчою натурою, – пригадає мати Наталія Бушніна. – У чотири роки ми Жені подарували рюкзак, якраз на Новий рік. І уявіть собі, на вулиці справжня морозна завірюха, а це маля зібралось в мандри. Кладе до рюкзака сірники, шматок сала, картоплю і ліхтарик. На всі умовляння – мов, пізно, темно, хуртовина – відповідь одна: "Ні, я йду в похід". І таки ж зібрався, виїшов, навколо будинку, схоже, поблукав... Але невдовзі повернувся, – усміхається згадкам мати.

Хоча давнє щастя, перекинувшись у спомини, дедалі більше починає гірчити. Так чи інакше, ще зовсім крихіткою, Євген виявив справжній чоловічий характер, який, зрештою, визначив його долю.

– Був дуже скромним хлопчиною, нічого показного в ньому не було, – продовжує згадувати пані Наталія. – Ніколи не збирався стати військовим чи, тим більше, присвячувати життя армії. Я часто зустрічаюся зі школярами, беру участь в різних громадських заходах і постійно кажу – героями не народжуються. От звичайнісінький чоловік, без жодного напускного героїзму... Але з настанням незворотних обставин стає мужнім воїном.

– Для мене було справжнім шоком, – продовжує мати, – коли він повідомив нас,

Філософ Іммануїл Кант свого часу назвав дві речі, які насправді вражають – зоряне небо над нами і моральний закон в нас самих. Заземлюючи ці дійсно космічні виміри в українські реалії, невідривні від героїв АТО, можна впевнено говорити теж про дві їх головні ознаки – неосяжна, мов Чумацький Шлях, любов до Батьківщини і багатогранна, ніби діамант, яскравість особистості. Сподіваюся, що читачі серії нарисів "Герої" вже отримали аргументи на користь цього твердження. Відтак продовжимо знайомство з нашими дивовижними земляками.

що йде в АТО. Був, як зараз пам'ятаю, прекрасний літній день, я приїхала з дачі від подруги – і отака новина... Довго мене заспокоював. Як його не відмовляла від такого кроку, не послушав. Сказав лише: "Я обрав рішення, і я піду туди".

Подзвонила дочці, попросила поговорити з братом. Зустріч відбулася. Але потім вона мені телефонує і каже: "Всі розмови даремні, він вирішив". І це було чоловіче рішення, – очі Наталії Бушніної зволожуються.

Право на гідний вибір він здобував усе життя, долаючи немало перешкод. Один шлях до спортивних успіхів чого вартий.

– До дитячого садочка прийшов тренер з акробатики, – знову повертається в минуле мати, – відібрав здібних. Євген півроку ходив на заняття. А потім мені кажуть, що "ваша дитина безперспек-

тивна". Уявляєте, як таке почути. Всю ніч проплакала. А потім відвела Женю в іншу гімнастичну секцію, де все склалося успішно. Пізніше він ще й взявся за карате, це вже коли вчився в Чернігівській школі №32. Тепер там щороку проводять обласний турнір, присвячений пам'яті сина. А в мене зберігається його тренувальне кімоно.

До болю коротка біографія Євгена Бушніна дуже насичена. Взяти принаймні рок-музику, яка в його студентські роки була дратівливим для певних кіл символом волелюбності, незалежності. Під час розпаду Радянського Союзу гурт, в якому юнак

демонстрував майстерне володіння гітарою, збирав неабиякі аудиторії шанувальників. Починавши з концертів на квартирах і дачах, хлопці невдовзі змогли організувати фестивалі міського чи й обласного рівня.

Попри інтенсивну діяльність рок-музиканта і всілякі навколоторчі спокуси, Євген успішно здобував вищу освіту педагога-історика та ще й захопився всерйоз археологією. Брав участь у важливих охоронних розкопках на території Чернігівщини – фахівцям добре відомо, скільки тут недосліджених скарбів.

– Пройшов усі сходинок від землекопа до відповідального спеціаліста, – ділиться спогадами науковець-археолог Сергій Сорокін. – Йому можна було довіряти досить складні технологічні роботи. Цілком справлявся і міг

би успішно розвиватися як професіонал.

Тільки відбувалося це все в лиховісні дев'яності роки минулого століття, коли зарплатня навіть знавців з ученими ступеннями та званнями виглядала не дуже привабливо. А що вже казати про вчорашнього студента. Євген знайшов несподіване, але дуже корисне для родини рішення – раптово, але вдало перекваліфікувався у майстра-мебляра. Домівки його друзів досі прикрашають дивани, крісла та інші добротні речі, що зберігають творчу ауру Євгена.

І отут постає переломний момент. Різномічні захоплення, добрі заробітки, купа друзів... Йому вже під сорок. Невже бракує молодших? Крім усього, Євген не мав ніякої військової підготовки, навіть в армії у мирний час не служив. Символічно, що його останній рок-мотив залишився незавершеним...

– Того дня четвертого вересня 2014 року на одній з головних літніх сцен Чернігова мав відбутися великий концерт, присвячений пам'ятній даті ансамблю "Бітлз", – пригадує Наталія Бушніна. – Женя розучував мелодію, яку мав виконувати зі своїм гуртом, сидів у цій кімнаті, де ми зараз спілкуємося, перебирав струни. Але його довелося замінити кимось із товаришів, бо відправлення на фронт вже стало незворотним.

– У Євгена ще й військового квитка не було, – втручається Сергій Сорокін. – Пішов до військкомату з'ясувати формальності, а його й забрали дуже швидко.

Завдяки спортивній підготовці Євген потрапив до військ спецпризначення, чия діяльність не дуже розголошується. Матері відомі не так бойові дії, як побратими сина.

– Коли приїхав у відпустку, – говорить пані Наталія, – то розповів, що час, проведений з тими воїнами, то найкращий період його життя. Я, чесно кажучи, не могла второпати – що ж там доброго? Величезні навантаження, постійна небезпека... Ще розповіли потім його товариші, яка сталася дивина через те, що в армії Євген раніше не служив. Коли почали видавати зброю, раптом з'ясувалося, що він Україні не присягав! І от, тридцять



вісім років дядьку, поряд стоять двадцятилітні хлоп'ята, і рядовий Бушнін приймає присягу, – сумно посміхається мати.

Згадані хлопці-воїни мали забагато проблем через тодішню малоспроможність держави у забезпеченні фронту найнеобхіднішим. Тут і відіграли значну роль старший вік Євгена та чимале коло знайомств.

– Йому завжди щастило на людей та хороше оточення, – продовжує Наталія Бушніна. – Прекрасні друзі були завжди поряд з ним і дуже допомагали, коли пішов на війну. Вони передавали і медикаменти, і камуфляж. Коли служив у Краматорську в полку спецпризначення, то нерідко міг побувати в Чернігові з величезним переліком справ. А назад, мов верблюд двогорбий, тягнув наповнені рюкзаки, а якось навіть каску привіз. "Кому?" – питаю, – "А це нашому снайперу, позивний Джонік..."

– Коли дізналися, що Євген іде до війська, – розповідає доцент Національного університету "Чернігівський колегіум" Людмила Яснівська, – то не тільки однокурсники, а й викладачі, оскільки добре знали його, взялися збирати найпотрібніші речі – від посуду та їжі до ковдр і шкарпеток. Хоча, гадаю, все-таки найважливішою для воїнів була наша щира повага до зробленого ними вибору – залишити родину і захищати країну. Коло тих, хто допомагав воїнам, постійно розширювалося.



Мати Євгена пригадує, що на Новий рік товариші сина, користуючись допомогою волонтерів, влаштували в бліндажі навіть невеличку костюмовану вечірку. Ніхто не думав про смерть... А вона прийшла раптово. Підступне, підле вбивство на неоголошеній війні...

– Я тільки нещодавно побачила відеокадри обстрілу "градами" Краматорська, – Наталія Бушніній дуже важко говорити. – Саме тоді, коли там був Женя... Ми розмовляли десь об 11.20. Вони повернулися із завдання, перепочили. Ніколи йому сама не телефонувала, розуміла, що відволікати не слід – набирив завжди він. Погомоніли, все гаразд... Я ж не знала, що відразу після полудня окупанти продовжили свою пекельну роботу.

А вже о третій годині до мене прийшли з військкомату і повідомили про загибель Жені, – продовжує після тривалої паузи мати. – Я не повірила, адже розмовляла з ним буквально пару годин тому. Вони передзвонили командирі і той підтвердив цю страшну новину.

Виявляється, іноді достатньо незначного руху циферблатом стрілок, схожих на дрібненькі гострі осколки, щоб зруйнувати десятки людських життів. І що ж залишається? Насамперед вічна пам'ять про хлопчиків, які вирости і стали героями. Варто навести щирі слова Людмили Яснівської, однієї з наставниць ще зовсім юного Євгена Бушніна.

– Найголовніше, він залишив по собі гарні спогади – як студент, як людина... Він захищав нас, і нині ми маємо можливість дивитися фільми, бувати на концертах, слухати музику природи. Звучать акорди Євгена, які він любив перебирати на гітарі біля вогнища з археологами, і лунала його пісня...

"Ніколи не питай, по кому подзвін", – сказав англійський поет і проповідник Джон Донн. Бо та музика звернута до всіх – і мертвих, і живих, і ненароджених.

Чернігівець Євген Бушнін, випускник історичного факультету Чернігівського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка, був бійцем 8-го окремого полку спеціального призначення та загинув 10 лютого 2015 року в Краматорську.

Аби ми пам'ятали...

Ростислав МУСІЄНКО

Володимир Пушкарьов сягнув поважного віку. Позаду вісім десятків літ неухильного додання різноманітних вершин, на якому не обходилося і без щасливого звідання досягнень, і гірких сумнівів у власних силах, розчарувань тим, що чинилося у власній країні, і віра в світлу зорю народу, котра рано чи пізно осяє щастям мільйони громадян на шляху поступу до власного утвердження у світі. Ми не обираємо долю – то все від Бога.

Але ми не можемо не впливати на долю силою інтелекту, духовної волі, яка підказує, якою стежкою і як простувати в безмежному світі, який слід залишити на землі своїх пращурів, аби тебе ще за життя не засипав пил забуття, ніби ти й не жив зовсім, не вкоріювався в історію рідного краю. І нині, коли Володимир Володимирович опинився серед пасивних ветеранів та й пильно спостерігає за тим, куди йде Україна, його згорьований донецький край чи потоптана негараздами Чернігівщина, він не почуває себе на лаві запасних – бо не такого десятку вродився, не відсиджувався у закутках і тоді, коли земля заліковувала воєнні рани й у полинному степу лунали вибухи німецьких снарядів, шматуючи його ровесників десь біля Амвросіївки, коли з глевким окрайцем у кишені ходив на навчання чи обкипав цементним порошком у заводському цеху під час виробничої практики, коли носив на дужих плечах солдатську гімнастерку в уславленому полку в Чернігові, чи днював і ночував на будівельних об'єктах над Десною. Де б він не був, чим би не займався, він залишався самим собою – козаком Пушкарем, що з волі московських зверхників перетворився на Пушкарьова та зберіг у собі незламний дух свободи, про який свого часу говорив його славетний земляк Володимир Даль. Патріотизм справжній ніколи не буває виставковим – він живе у людській душі, він пульсує у гарячій крові і не дає заснути совісті...

Я міг би й розминутися з Володимиром Пушкарьовим на життєвих стежках – світ же такий широкий і багатолюдний. Та доля розпорядилася інакше, і нині я можу з гордістю сказати: мені пощастило на добре спілкування, а то й побратимство з неординарною людиною, сам богатирський образ і водночас чисто ніжна, мало не дитяча душа, якої змушують і тебе бути гідним людського

ЖИТИ



ДЛЯ ЛЮДЕЙ

призначення. Варто бодай коротко спілкуватися з такою людиною – і ти наразі відчуваєш, як чиясь впевненість, переконливість, зіперта на доказову базу, змушує й тебе не спотикатися на життєвих дрібнотах, бачити далеку перспективу й не піддаватися спокусам марнославства чи споживацтва. Такою масштабною людиною, мабуть, треба ще й народитися, а вже згодом шліфувати, гартувати той рідкісний талант самовихованням.

Тож пройдемо шляхами нашого ювіляра, у чомусь типовими для покоління дітей війни...

Хто в Україні не знає тепер міста й села Донбасу, одного з споконвічних українських регіонів, що волею багатющої на корисні копалини землі поступово перетворився на вавилонське стовпо-

творіння народів? Так, уже на половині XIX століття, як колись кочові сармати, у вільних степах закопошилися численні посланці інших народів і країв. А такі процеси, як правило, породжують манкуртизм, відірваність від багатовікових родових традицій. І поступово утворився безнаціональний конгломерат з різними проросійськими мотивами, що поглинав нові й нові покоління заробітчан. Скільки таких людей і з сіверянських країв осіло там назавжди! Мабуть, з інших країв переселилися й перші Пушкарі в село Благодатне, щоб згодом озватися поколінням Валентина, Володимира та Євгенія – трьох діток Володимира Федоровича та Параски Ксенофонтівни.

Ледве навчившись дибати, Володька потрапив у немилосердні жорна життя. Фашистська навала загарбала Україну, вже літнього батька-робітника забрали в діючу армію, мати залишилася з дітьми аж до визволення села. А там знову голодні випробування після розрухи, там поневір'яння у Амвросіївці, куди вони перебралися в одну кімнату зі спільною кухнею. Батьки пішли працювати на цементний завод, що знаходився поруч. Донині згадуються ветеранові задушливий пил цементу, що покривав усе довкола. А ще часом несподівані вибухи снарядів, що розривали не тільки мирне повоєнне небо, а й троху старших перевесників, що гралися у війну поодаль від дорослих. Одного разу він теж мав би розділити участь бешкетників-саперів, якби не передбачлива мати, котра заборонила синові рушати на пошуки пригод. Тоді в селі довго голосили матері, оплакуючи свою долю, ніби знову вернулася війна...

Повоєнні роки на Донеччині – це активна відбудова заводів, фабрик, а передусім, шахт, будівництво житла. Їм же поки що доводилося тіснитися в комуналці, думати про пісний шматок хліба і вчитися. Та попри всі негаразди народ жив оптимістично, ніби надолужуючи страшні воєнні втрати. Тим духом був заражений і Володя. Охоче ходив до школи і успішно закінчив її в 1957 році. А там уже зразу почався пошук подальшої дороги в життя. Це нині при позірному бідуванні більшості населення, випускники прискіпливо перебирають, куди податися далі, мало не на Лондон з Парижем замахуються. А тоді йшли вчитися туди, куди доїдеш з порожньою торбиною та палаючими очима. Батьки не думали довго: он неподалік індустріальний технікум, там і діти інженерів знання здобувають, а їхньому безсрібнику не випадає вибирати.

Тим більше, що й практику, як виявилось, довелося проходити на рідному цементовому. Та й сам технікум користувався неабияким авторитетом не лише серед дорослих, а й серед молодиків, що не лише вчилися, а й спортом займалися, і на танцмайданчик учащали. Десь тоді одного разу й познайомився Володимир із вродливою студенткою Раїсою, яка згодом стала йому доброю дружиною. Але то було потім...

Мабуть, він сам не думав, що армійська служба у Чернігові, в знаменитому полку залізничних військ, яким тоді командував полковник Павленко, стане поворотним у його долі. Служив, як і всі ровесники, відновлював залізницю Калінінград-Черняхівськ, Львів-Прага, споруджував залізничний обвід від Количівки до Чернігова і навіть не думав, що Десна, древній Вал, стрімкі собори стануть для серця милими на всі наступні літа, що і його душа стане невід'ємною частиною історії княжого міста. А вже після демобілізації старшина 11 роти Пушкарьов вже нікуди не рвався, в тісній квартирці його чекала дружина Рая, яка працювала на заводі залізобетонних виробів, а сам він опинився на величезному заводі хімволокна, що тоді розбудовувався. І пройшов у тому гамірному колективі шлях від слюсаря до секретаря парткому, бо умів жити для людей, вести за собою вчорашніх сільських хлопців і дівчат, мислити й діяти масштабно.

Повчально безпристрасно аналізувати нині ті часи, котрі недолугі висуванці кумів та шоубізнесових волонтерів чорнять без розбору. І відчувати раптом, що й тоді самородки без волохатої руки штовхача виходили в лідери, пізнавали життя поступово на власному горбі, а не нав'язане особистою вигодою. Мабуть, не за гарні очі й гнучкий хребет запросили й уже досвідченого організатора Володимира Пушкарьова в лютому 1981 року очолити новостворений Новозаводський райком партії. Не на готове запросили, а на район Чернігова, де практично зосередився весь економічний потенціал – понад 200 різних підприємств тоді працювало, 2 хімкомбінати, фабрика первинної обробки шерсті, швейна, ТЕЦ, 3 будтрести, хлібокомбінат, інструментальний, плодоовочевий комбінати, нині знаменитий пивзавод будувався.

Не міг сидіти без діла В. Пушкарьов і після розвалу союзної імперії. Знайшов себе у страховій галузі й там невдовзі створив на базі колишнього Держстраху компанію "Оранта", а згодом й "Інкомстрах". Це був черговий подвиг його та сподвижників – на руїнах всемогутньої структури звести цілком боездатну організацію, базовану на нових економічних принципах. Саме тоді коло його інтересів поширилося і на Київ, а відтак у нашому земляцтві активно запрацював справжній лідер, без якого нині наша громадська організація



була б не такою самотньо яскравою.

Багато років Володимир Володимирович був активним членом Ради земляцтва, був своїм у високих кабінетах нових чиновників і в гурті добротинців, які робили добрі справи на благо рідного краю. А Чернігівщина стала для нього другою малою батьківщиною, а придес-

ховою компанією, подарувала дідові внука Володю та онуку Оленку, яка в свою чергу ошчасливила всіх малим Артемом. Олександр, нинішній столичний керівник страховиків однієї з компаній, аж трьох внучок подарував дідові: Лізу, Олександрку та найменшеньку Алісу. Має старійшина роду й привітну хату

під Києвом у селі Борова, хоча його завжди ждуть і в містах, де трудяться діти. А про сади Володимира Пушкарьова можуть судити земляки, коли він вчоргове з'являється в офісі на Броварському проспекті з пахущими червонобокими яблуками чи іншими плодами.

Та понад норму виконав свою програму життя наш ювіляр, засіявши рясно ниву людського братерства добротою свого великого серця. Варто з ним бодай трохи поспілкуватися – і відчуж раптом небуденність Людини з великої букви, широчінь донецьких степів і височінь придеснянських круч, і зрозумієш, що Володимир Пушкарьов живе не дарма, що його нива ще не раз озветься до світу добрим урожаєм. Інакше він жити просто не може.

...Кажуть, є у нашого синовчолого ювіляра, якого ми всі вітаємо з круглою датою, новий вірний друг – білий пес на імення Валет. Живе з ним у Боровій, ділить з господарем самотність і охороняє його від злих людей. А ще кажуть, що кличе до телефону, коли господар загається в саду чи на грядках, чи біля голосної пернатої живності. Тож бажаємо нашому славному козарлюзі щастя й здоров'я ще на довгі літа, а ще щоб частіше Валет кликав його до телефону, коли гукають рідні та друзі.

Леонід ГОРЛАЧ



нянська земля назавжди прийняла в себе так передчасно відлетілу кохану дружину, а на широкій заплаві, яку колись не раз сходили солдатськими чоботями, плодоносить нині його сад.

Недарма кажуть, що людина тільки тоді сповна виконає свій земний обов'язок, коли виростить дітей, зведе дім і посадить сад. Володимир Пушкарьов зробив це з лихвою. Двох дітей випустили з дружиною в широкий світ – доньку Вікторію та сина Олександра. Від них його рід розпросторився далі. Вікторія, котра осіла в Чернігові й керує там стра-

НЕ ВСЕ

Нещодавно в місцевій газеті прочитав листа депутата Ніжинської міської ради VII скликання В. Сліпака на ім'я представника Українського інституту національної пам'яті в Чернігівській області С. Бутка щодо гострих проблем декомунізації в селі Володькова Дівця. Справді, час невпинно стирає імена, події. Музей села, який має статус "народного", для того і створений, щоб зберегти пам'ять про те, як ми жили раніше, про трудові здобутки та бойову звитягу земляків, про культурні надбання і традиції.

ТАК ПРОСТО

Історія ж нашого козацького села справді складна, особливо в ХХ столітті. В ній відбиті найтрагічніші події, характерні для всієї України. Перша світова війна, на фронтах якої потрапили десятки простих хлопців-земляків, згодом нав'язана більшовиками революція й одразу ж братовбивча громадянська війна з німецькими окупантами, коли особливо відзначилися такі дівчачи, як батько і син Покиньюбо-рода. Не простою була й роль відомого військового командувача Миколи Кропив'янського.

Уже в мирний час радянська влада нав'язувала народу одні фетиші, знищувала інші. Справжня ж історія народу вимагала корінного очищення і повернення наступним поколінням.

Напевно, так думав і Микола Олександрович Сірик – селянин, воїн, вчитель, життєвий шлях якого, як і його земляків, досить важкий. Але після виходу на пенсію він взявся за створення музею. Залучав до цього небайдужих односельців. Зрештою, на громадських засадах, за народні кошти він був створений. Молодь села почали виховувати на прикладі старших поколінь. Тільки прикро, що її з часом стає в селі дедалі менше, а та, котра щодня вирушає електричками на роботу в Київ, досить байдуже ставиться до проблем декомунізації в селі.

У статті В. Сліпака чимало слушного, його зачіпають "гострі проблеми декомунізації". Можу з твердою впевненістю сказати: повернення до "світлого майбутнього" в нашому селі не буде. Світ, інформаційний простір, люди стають іншими.

Та все ж називати М.Г. Кропив'янського катом українського народу дуже сумнівно. Свого часу він був офіцером

Російської імператорської армії, нагороджений чотирма бойовими орденами та Георгіївською зброєю, а від лютого 1917 року – більшовик. 17 грудня 1917 року обраний командиром 12-го армійського корпусу.



3 22 вересня 1918 р. – командир 1-ї української повстанської дивізії. На початку грудня 1918 р. відкликаний з посади через те, що дивізія не виконала наказ Всеукраїнського Центрального Військово-Революційного Комітету про передислокацію з київського напрямку на харківський.

У подальшому Кропив'янський очолював штаб формування частин Першої української армії. Від лютого 1919 року по травень того ж року був військовим комісаром та комендантом Ніжина.

Восени 1920 року ЦК КП(б)У відкликав Кропив'янського з Червоної Армії і відрадив у розпорядження Чернігівської губернської партійної організації. На початку 1921 року його призначили начальником військ Всеукраїнської надзвичайної комісії та уповноваженим уряду України по боротьбі з бандитизмом, а фактично – зі збройною опозицією. Згодом очолює війська ВНК України та Криму. В подальшому – старший інспектор прикордонних військ СРСР.

1923 року військова кар'єра Миколи

Кропив'янського закінчується на посаді інспектора бойової підготовки при Штабі РККА, і вже від 1924 року він напружується на господарську роботу в



Прикаспій. Там на річці Емба він працює на відбудовах нафтових промислів. Згодом, як член колегії Народного комісаріату радгоспів, Кропив'янський займається створенням радянських господарств Поволжя.

1933 року в зв'язку з приходом у Німеччині до влади нацистів Миколі Григоровичу, як досвідченому фахівцю з організації підпільної роботи, доручається розробка питань партизанського руху. Але вже 1936 року цей напрям діяльності згортається з огляду на зміну поглядів керівництва СРСР на міжнародне становище. Згодом переходить на суто цивільну роботу начальника дільниці Углицького району будівництва каналу Москва – Волга. Там на "Волгобуді" Кропив'янського у 1937 році виключають з ВКП(б), як троцькіста та активного учасника контрреволюційної організації.

31 травня 1938 року він заарештований у Рибінську, а 20 липня 1940 року – засуджений до 5 років позбавлення волі. Покарання відбував у Усть-Вимському таборі (нині Республіка Комі), звідки звільнився 1943 року. Перший час проживав у Буйнську, а після визволення України від німецько-фашистських загарбників повернувся до Ніжина, працював лісником. Через два роки перебрався до Москви, але 27 квітня 1948 року вимушений знову повернутися до Ніжина, виконуючи заборону на проживання в столиці. Письменник Юрій Мушкетик пригадував, що зустрічався з Миколою Кропив'янським, коли той працював конюхом у ніжинській лікарні. В 1948 році він помер у Ніжині.

У 1956 році репресованого М.Г. Кропив'янського реабілітовано.

Так хто ж він такий, наш нерядовий земляк, що й досі стоїть простим пам'ятником у центрі села, прикривши голову селянською шапкою? З відстані багатьох десятиліть важко побачити справжній характер і суть кожного земляка, але називати вбивцею того, хто став жертвою системи, не варто.

Віктор ЧЕРНЕНКО,
с. Володькова Дівця

Пригадалось... Зелені свята.
Українці завжди на Трійцю прикрашали свої оселі гілками липи та клена, запашними травами, які символізують відродження всього живого на землі.



Ми впораємось

Як же то було давно! Ми, мала сільська дівтора, напередодні Зелених свят, озброївшись ножом чи серпом та мотузками, поспішаємо на луки біля Удаю по лепеху. Вибираємо височеньку, насиченого кольору, не пошкоджену болотяними шкідниками. Заготовлене татарське зілля виносимо до берега невеличкими оберемками і бережно опускаємо на двоє складені на землі мотузки, підрівнюємо краї, міцно зв'язуємо і... на плечі. Крокуємо через усе село на Ковалівку – на свій куток. Лепеха стає все важчою з кожним кроком, роз'їжджається навсібіч, хоче вислизнути з пут, уже і плечі помліли. Таки донесли. Короткий перепочинок – і знову до роботи. Треба ж іще гілля липи та клена принести з лісу, ну, а м'ята за хатою росте, далеко ходити не треба... Колись оці спогади про дитячі клопоти-турботи вилились у невеличкого вірша "Перед Трійцею":

Дрімає Удай у тумані і не шелесне лепеха,

А на сосни тонкому стані ворона сонно позіха.

Сидить собі: що за видіння? Хто розбудив? А хто посмів? –

Адже її тут володіння, – чому ж тоді тут гамір, спів?

– Це ми прийшли сьогодні зрання – із Ковалівки дітлахи, –

На відпочинок, на купання, а ще – нажати лепехи.

Щоб постелити у кімнати, бо Трійця скоро (не Ілля),

Ми нарвемо і руті-м'яти та з липи й клена ще гілля.

Позасмагали, покупились, татарське зілля – на плече...

Веселі з річки повертались, а сонце гріє, аж пече.

Та нам байдуже це, нівроку (не вперше лепеху нести),

Отак додому крок за кроком, лише б рівчак перебрести.

Та щоб мотузка не порвалась, щоб не розсіпати зілля,

Хвилюють: трішечки зосталось, вже хату видно іздала.

Блищить кирпатий ніс на сонці, ой, слава Богу, донесла!

Мені підморгує віконце: – Завзята ти, хоч і мала.

Усе це пригадалося мені, коли на початку червня, стомлені майже тримісячним суворим карантинном, ми з чоловіком Ле-

онідом поспішали до своєї Антонівки, що на Варвинщині, бо наближалися Зелені свята, а перед ними – поминальна субота. Через ненависний отой карантин не змогли ми вчасно, як завжди, вклонитися могилам рідних на малій батьківщині, приборати їх, висадити квіти...

Цьогоріч цвинтар вразив нас своєю охайністю, чистотою, різноманіттям квітів. Свіжофарбований паркан, різнокольорові залізобетонні стовпчики, висаджені хвойні дерева і туї – усе говорило про те, що добре постаралися мої антонівці на чолі з сільським головою Віталієм Якименком. Низький уклін Вам, мої дорогі земляки!

А ще надихають мене на творчість оці щорічні поїздки на малу батьківщину традиційними зустрічами у сільському Будинку культури з талановитим співочим гуртом "Антонівчанка", який має звання народного. Щоразу ми записуємо відеоролик певної тематики: весільні, соціально-побутові, рекрутські, патріотичні чи жартівливі та інші обрядові пісні. Уже підготовлені відеофільми: "От і приїхала я у дитинство", "Щоб передати нащадкам", "Самоцвіти рідного краю", "Де батькова вишня росте", "Чернігівські узори на Броварщині". Цього разу ми також записали на відео кілька українських пісень, деякі навіть з елементами танцю. Жінки з радістю та піднесенням на обох сценах Будинку культури виконували нові твори, над якими працювали іще до карантину. Я передала вітання антонівцям від столичних земляків, примірники газети "Отчий поріг", світлини з наших попередніх зустрічей та два відеофільми: "Святувала Варва" і "Де батькова вишня росте". Директор Будинку культури Надія Волік, художній керівник Василина Євтушенко та бібліотекарка Катерина Мартиненко зробили все можливе для того, щоб наша чергова зустріч була невимушеною та цікавою. Відвідала я, звичайно, і сільську бібліотеку, в якій зараз ой як не просто працювати (по собі знаю). Директор нашої Броварської ЦБС, заслужений працівник культури Л.В. Кошелева докладає неймовірних зусиль, щоб зберегти колектив, фінансове забезпечення і віднайти новітні способи роботи книгозбірень під час пандемії. Ми, наприклад, у своїй бібліотеці при закритому режимі роботи зробили косметичний ремонт приміщення власними силами, випрали гардини, вимили вікна, почистили книжковий фонд, впорядкували народознавчу світлицю, зняли кілька відеороликів і помістили в соцмережах, не забували ще й про тематичні виставки. Зі старшими користувачами також працювали дистанційно – підбирали їм книги та періодичку на замовлення і передавали через соціальних працівників або завозили власноруч. А ще висадили у вазони квіти та доглядаємо їх.

Останні три-чотири місяці круто змінили наше життя. Змінили і пріоритети, звички, стиль спілкування, норми поведінки. Вірус випробує на міцність не тільки наш організм, але і наші сім'ї, дружбу, совість і, звичайно, державу. Але ми впораємось!

Надія КОЛЬЦОВА,

член НСЖУ, Варвинське відділення



Відомі діячі науки, літератури та мистецтва, шанувальники рідної культури в усі часи української історії дбали про ретельне вивчення та дбайливе збереження для майбутніх поколінь історичних, мистецьких, фольклорно-етнографічних надбань, побутово-господарських традицій рідного народу.



ФУНДАМЕНТ історичної пам'яті

(До 95-річчя краєзнавчого руху на Чернігівщині)

Для України краєзнавство завжди було не лише міцним фундаментом історичної пам'яті, а й формою самозахисту від ударів долі. Безпрецедентні гоніння царизму на українську культуру й мову загрожували українству національною смертю, і тільки самовіддані зусилля кількох поколінь краєзнавців підтримували в суспільстві інтерес до культури, мови, традицій українського народу.

Ідея створення краєзнавчого наукового центру реалізувалася, коли у 1925 р. перша Всеукраїнська краєзнавча конференція обрала Український комітет краєзнавства (УКК) при Головнаці, який мав постійно діючий орган із 15 осіб (М. Яворський, Д. Багалій, О. Яната, М. Криворотченко та ін.) та правління з 42 представників окружних краєзнавчих осередків та зацікавлених державних і громадських організацій.

Багата на події історія Чернігово-Сіверщини, де, за влучним висновком М. Грушевського, "поховані секрети Старої України", повсякчас приваблювала учених і аматорів старовини. На зламі XIX–XX ст. відбулося організаційне оформлення історико-краєзнавчого руху в регіоні. Його провідними осередками стали Чернігівська губерньська вчена архівна комісія та Ніжинське історико-філологічне товариство. За нових історичних умов на початку 20-х рр. XX ст. було створено Чернігівське наукове товариство, а згодом своєрідну наукову асоціацію – Чернігівський інститут краєзнавства, який у жовтні 1924 р. провів першу губерньську краєзнавчу конференцію.

Місцеві дослідники підтримували тісний зв'язок з Українським комітетом

краєзнавства і Комісією Лівобережної України, що діяла у структурі Всеукраїнської Академії наук. Але внаслідок політичних репресій 30-х рр. XX ст. державні й громадські краєзнавчі осередки були знекровлені, що зумовило занепад краєзнавчого руху на Чернігівщині. Минуло чимало часу, перш ніж вдалося частково відновити науковий потенціал регіону.

Позитивну роль у цьому відіграли місцеві організації створеного у 1966 р. Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, широке залучення краєзнавців до підготовки "Історії міст і сіл Української РСР", а також ініційоване академіком П. Троньком проведення республіканських наукових конференцій з історичного краєзнавства, одна з яких у 1984 р. відбулась у Чернігові. Це дало поштовх для активізації краєзнавчого руху, і у другій половині 80-х рр. було започатковано проведення обласних наукових конференцій та семінарів з історичного краєзнавства.

У грудні 1989 р. відбулась установча конференція, яка ухвалила рішення про заснування Чернігівського обласного історико-краєзнавчого товариства. Наступного 1990 р. після створення Всеукраїнської спілки краєзнавців товариство трансформувалося в її обласну організацію. У жовтні 2008 р. Чернігівська обласна організація Всеукраїнської спілки краєзнавців була зареєстрована Головним управлінням юстиції у Чернігівській області, а у вересні 2012 р. зареєстрована нова редакція Положення Чернігівської обласної організації Національної спілки краєзнавців України (далі ЧООНСКУ).

За цей час відбулися чотири звітно-

виборчі конференції ЧООНСКУ, на останній з яких у грудні 2018 р. до складу Правління було обрано І. Каганову, О. Коваленку, О. Крука, А. Курданова, С. Лаєвського та інш. Головою Правління обрано О. Коваленку, заступниками голови – О. Крука й О. Рахна, відповідальним секретарем – Л. Ясновську, головою Ревізійної комісії – Ю. Русанова.

Станом на 1 квітня на обліку в ЧООНСКУ перебувають 84 особи – викладачі вищих навчальних закладів і вчителі, співробітники музеїв та архівів, журналісти й літератори.

За ініціативи Правління ЧООНСКУ з метою створення належних умов для забезпечення виконання Указу Президента України "Про додаткові заходи з підготовки та випуску багатотомного енциклопедичного видання "Звід пам'яток історії та культури України" у жовтні 2008 р. Чернігівська обласна рада ухвалила рішення про заснування комунального закладу – "Науково-методичного центру з випуску Чернігівського тому енциклопедичного видання "Звід пам'яток історії та культури". Протягом 2009–2014 рр. співробітники Центру за безпосередньою участю членів НСКУ обстежили понад 3800 пам'яток історії та культури (у тому числі близько 1580 нововиявлених) на території усіх районів області, а також міст Чернігова, Ніжина і Прилук. Здійснено наукове редагування близько 2500 статей, написано понад 1160 статей про нововиявлені об'єкти історико-культурної спадщини, виготовлено близько 1200 фотографій і 800 планів та схем до статей про пам'ятки. До друку підготовлено "Каталог пам'яток історії та культури Чернігівської

області" й "Звід пам'яток історії та культури Чернігівського району".

Ще один комунальний заклад "Пошукове агентство по створенню науково-документальних видань "Книга пам'яті" та "Реабілітовані історією" за участю краєзнавчого активу підготував чотири томи серіалу "Реабілітовані історією" по Чернігівській області, а також збірники документів та матеріалів "Партизанська слава. Чернігівська область" (2011), "Чернігівщина в роки нацистської окупації" (2013), "Настрої та поведінка населення Чернігівщини в умовах сталінської революції "згори". 1928–1938" (2012).

Члени ЧООНСКУ активно долучилися до вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 р. Вони підготували серію науково-популярних видань під назвою "Пам'ять народу неубісна" і увійшли до складу колективу упорядників "Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 р. в Україні" по Чернігівській області.

ЧООНСКУ брала безпосередню участь у розробці й реалізації масштабного науково-просвітницького проекту, пов'язаного з відродженням колишньої гетьманської столиці Батурина. Міжнародна Батуринська археологічна експедиція, створена на базі Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, ретельно дослідила територію гетьманської столиці, що уможливило відтворення споруд Цитаделі Батуринської фортеці та палацового комплексу К.Г. Розумовського.

Аналогічний проєкт, що має на меті відродження стародавнього містечка Любеча, де у 1097 р. зібрався знаменитий з'їзд князів Київської Русі, також був ініційований правлінням ЧООНСКУ. Наприкінці 2008 р. Чернігівська обласна рада ухвалила рішення про створення "Історико-археологічного музейного комплексу "Древній Любеч". Наступного 2009 р. розгорнула роботу Міжнародна Любецька археологічна експедиція, створена на базі Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Були проведені роботи з

реставрації та музеєфікації так званої Ближньої печери святого Антонія і кам'яниці П.Л. Полуботка, започатковано створення історико-краєзнавчого музею.

Члени Правління увійшли до складу створеної у 2011 р. робочої групи з підготовки пропозицій щодо внесення номінації "Чернігівський Дитинець – комплекс історико-архитектурних пам'яток XI–XIX ст." до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Вони беруть участь в опрацюванні проєкту реконструкції та музеєфікації архітектурного й природного ансамблю історичного центру Чернігова.

З метою забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони культурної спадщини Правління ЧООНСКУ ініціювало розробку і затвердження Чернігівською обласною радою у березні 2013 р. цільової "Програми проведення археологічних досліджень в Чернігівській області на 2013–2020 роки". На цій підставі на базі навчально-наукового Інституту історії, етнології та правознавства імені О.М. Лазаревського Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка було створено Чернігівську, Новгород-Сіверську, Мезинську, Любецьку, Лиственську, Батуринську, Виповзівську та Седнівську археологічні експедиції, які досліджують середньовічні та ранньомодерні старожитності регіону.

Центрами історико-краєзнавчого руху залишаються фахові кафедри навчально-наукового Інституту історії та соціогуманітарних дисциплін ім. О.М. Лазаревського. Створено науково-дослідний центр історико-краєзнавчих студій імені П.К. Федоренка, навчально-наукові станції "Любеч" і "Седнів", здійснюється підго-

товка фахівців за спеціальністю "Історія" зі спеціалізацією "Українознавство та краєзнавчо-туристична робота". Важливу роль в організації досліджень відіграють Чернігівський обласний історичний музей імені В.В. Тарновського, Національний архітектурно-історичний заповідник "Чернігів стародавній", Національний історико-культурний заповідник "Гетьманська столиця", Новгород-Сіверський історико-культурний музей-заповідник "Слово о полку Ігоревім", історико-археологічний музейний



комплекс "Древній Любеч", а також Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені В.Г. Короленка.

З метою популяризації народних традицій сільських громад Чернігівського району спільно з журналістами обласного та міського телебачення створено фільми про села Рудка, Олишівка, Петрушин, Слабин, Київка.

За ініціатииви членів Чернігівського районного осередку інформаційні стелди та меморіальні дошки, присвячені подіям минулого та видатним землякам, було встановлено в селах Петрушин, Роїще, Смолин. До ювілею першої писемної згадки про Седнів при в'їзді до селища впорядковано насипи двох курганів та встановлено пам'ятний знак з репродукцією картини Т.Г. Шевченка "Коло Седнева". За ініціатииви членів Ічнянського районного осередку відкрито пам'ятний знак жертвам нацистського терору, у селищі Парафіївка відкрито музей "Залізнична станція Качанівка" та випущено пам'ятну монету-оберіг. Новгород-Сіверський районний осередок сприяв встановленню пам'ятного знаку на честь обрання Д. Ігнатовича гетьманом Лівобережної України на території музею-заповідника "Слово о полку Ігоревім".

Продовжено випуск серії конвертів та листівок "Чернігівщина. Відомі земляки", "Втрачені пам'ятки Чернігівщини", "Чернігівщина. Учасники антитерористичної операції".

Олександр КОВАЛЕНКО,
голова Чернігівського обласного осередку Національної спілки краєзнавців України





Думаймо про майбутнє разом

До парку мали увійти лісові угіддя з луками, болотами, ставками і річками Ічнянського та Прилуцького районів. Різні установи розробили і опублікували декілька проектів Ічнянського національно-природного парку. Передбачалось, що площа парку становитиме двадцять, двадцять п'ять і навіть сімдесят тисяч гектарів. Зрештою, був втілений у життя проект наукового центру заповідної справи при Міністерстві екології та природних ресурсів України. Указом Президента України від 21 квітня 2004 року було створено Ічнянський національно-природний парк загальною площею 9665,8 га з метою збереження, відтворення та раціонального використання природних комплексів та об'єктів у верхів'ях річки Удай, що мають особливу природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, освітню, рекреаційну та естетичну цінність у регіоні.

Територія Ічнянського НПП має кластерну будову і об'єднує понад 100 відокремлених ділянок (масивів). Поблизу парку знаходиться Національний історико-культурний заповідник "Качанівка" – унікальна пам'ятка ландшафтного мистецтва, історії та архітектури кінця XVIII – початку XIX ст.

Парк являє собою рівнину, якою протікають тихоплинні невеликі річки: Удай та її притока Іченька, яка утворює багато заплав, боліт, ставків. Переважну частину площі Національного парку займають ліси: дубово-соснові, соснові та грабово-

Ічнянщина – край мальовничої природи і багатой історико-культурної спадщини. Старовинні храми, пам'ятки архітектури та мистецтва – величні свідки минулого, це – батьківщина багатьох учених, письменників, поетів, художників, композиторів, акторів. Козацьке місто Ічня в давнину було визначним центром народних художніх промислів, осередком гончарства, ткацтва та вишивання. Тож ідея створення тут природоохоронної установи виникла ще в 70-х роках минулого століття. Адже за своїм природним потенціалом територія має велику екологічну цінність.



дубові, зустрічаються й березові гаї. Невеликі лісові масиви чергуються з луками та болотами. Окрасою парку є розмаїття квітучих і декоративних рослин. Своєрідна "візитка" Ічнянського НПП – весняні первоцвіти: пролісок сибірський та дволистий, підсніжник білосніжний. На території зустрічаються рослини з Червоної книги і регіонально рідкісні

види рослин – пальчатокорінники, лілія лісова, плавун річковий, страусове перо, півники угорські, верба Старке та інші, та тварин – очеретянка прудка, борсук, лось, видра річкова, жук-олень.

Тваринний світ даної території багатий. Але побачити значну частину його представників важко, скоріше тільки сліди їхньої життєдіяльності. З птахів тут можна зустріти сіру та білу чаплі, лелеку білого, пліску, сороку, одуда...

Дуже цікавим і своєрідним є світ комах, які мешкають у долині річки Іченьки. У весняно-літній період тут можна милуватися танцями різнобарвних метеликів: лимонниці, павичевого ока, кропив'янки та інших. Прислухавшись можна почути мелодійну симфонію, яку створюють цикади, цвіркуни. Літньої спеки над водоймами ширяють численні бабки: стрілки, красуні, коромисла.

Найкраще мандрувати стежкою у весняно-літній період. У цей час природа змінюється просто на очах, майже щодня зацвітають все нові і нові рослини. І тоді луки нагадують різнокольорові килими.

До складу Ічнянського НПП входить і один з найкращих в Європі за своєю художньою цінністю дендрологічний парк загальнодержавного значення "Тростянець". Цей парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва середини XIX століття створений завдяки зусиллям і коштам Івана Михайловича Скоропадського, розташований в селищі Тростя-

нець у сприятливих кліматичних умовах. Навколо нього простягаються лісозахисні смуги площею близько 350 га. Місцевість, вибрана для створення дендропарку, на початку XIX століття, була типовою для Лівобережного лісостепу відкритою рівниною, що розсікалась численними незалісненими заболоченими балками. На південній частині цієї території зростає дубовий гай, частина дерев якого, посаджених у кінці XVIII і на початку XIX століття, збереглися і входять до складу паркових ландшафтів. Решта вибраної території використовується як сільськогосподарські угіддя.

Садиба, яка включала великий дерев'яний будинок з баштами та чотири флігелі, була споруджена у 1833 році поблизу струмка Тростянець, що був використаний для створення системи ставків. Шляхом поглиблення балок і насипання гребель було створено Великий став, завдовжки 1,3 км і завширшки біля греблі майже 100 м. Він розділив парк посередині з півночі на південь і став його композиційною віссю. З різних сторін біля ставу було створено два менших за розмірами – Лебединий і Кущиха, з якими загальна водна поверхня парку перевищила 10 га.

У 1834 році по берегах ставків на площі бл. 20 га зроблені перші посадки деревних рослин крупномірними саджанцями ялини європейської, тополі та інших місцевих видів. Згодом почали висаджувати також саджанці берези, липи, клена, дуба, які використовували в сусідніх лісонасадженнях. Ці рослини з часом практично повністю загинули, крім тих, які були висаджені безпосередньо біля води. Такі результати перших посадок спонукали Скоропадського до створення власного розсадника на території парку. У балці Богівщина в значній кількості почали вирощувати посадковий матеріал як місцевих видів, так і завезених з інших районів. Посадки почали здійснювати великими суцільними ділянками, які межували з сінокошними галявинами. Це дало досить позитивні результати.

Тепер у "Тростянці" росте понад 400 видів і форм дерев та кущів, серед яких рідкісні – смерека Фразера, смерека каліфорнійська, ялина канадська, туя велетенська і велика колекція дубів, кленів та лип. Дендропарк використовується і як насіннева база для постачання насіння екзотичних видів рослин.

Тростянецький дендрологічний парк – одне з небагатьох місць України, де збереглося поховання колишнього власника парку – І.М. Скоропадського. На надгробку напис (російською) "Любезний прохожий! Сад, в котором ты гуляешь, насажен мною. Он служил мне утешением в моей жизни. Если ты заметишь беспорядок, ведущий к уничтожению его, то скажи об этом хозяину сада: ты сделаешь доброе дело".

Останнім часом все відчутнішими стають кліматичні зміни. Глобальне потепління вже не абстрактне поняття, а суттє-



вий фактор, що впливає на все живе. Посушливі літа попередніх років призвели до зниження рівня ґрунтових вод та висихання водойм в межах Чернігівської області. Не виняток і деякі ставки Ічнянського національного природного парку.

Наразі стоїть питання розширення меж Ічнянського національно-природного парку за рахунок включення територій гідрологічних заказників загальнодержавного значення "Дорогинський" та місцевого значення "Жевак", а також водноболотних угідь заплави річки Удай в межах Ічнянського, Ніжинського та Прилуцького районів. Це сприятиме підвищенню ролі національного парку в збереженні і раціональному використанні природно-ландшафтних комплексів у верхів'ях річки Удай. Частина заплави р. Удай, що входить до складу парку, та обидва заказники, що пропонуються для розширення, являють собою єдиний комплекс, мають високе орнітологічне та природоохоронне значення.

9 жовтня 2018 року на території арсеналу боеприпасів в смт. Дружба, що межує з землями парку, сталася надзвичайна ситуація. Внаслідок вибухів боеприпаси розлетілися на відстань до 10–15 км. Частково постраждала і територія Ічнянського НПП. Чимало дерев, кущів, чагарників згоріли, були покалічені або знищені снарядами. У зоні ураження дерева не відновилися, тож потрібно відтворювати ліс за рахунок нових насаджень.

Чернігівським національним технологічним університетом було проведено дослідження для вивчення екологічного стану водних ресурсів, повітря, ґрунтів, рослинного і тваринного світу на території Ічнянського району після надзвичайної ситуації. Запропоновано провести заходи для усунення її наслідків, а саме: рекультивация порушених земель, відновлення лісових масивів за рахунок нових насаджень, періодичне проведення екологічного моніторингу.

В подальшому Ічнянський національний природний парк ставить перед собою низку завдань: необхідно розви-

вати туризм та інфраструктуру для комфортного відпочинку, облаштовувати спеціальні туристичні маршрути, місця риболовлі, майданчики для відпочинку, інформаційні стенди.

Надзвичайно важливим є створення еколого-освітнього центру. Це сприятиме оздоровленню та еколого-освітньому навчанню дітей, дасть можливість організувати наукові семінари, використовувати цю базу для ведення ботанічних, екологічних, лісових гуртків та уроків, забезпечити розвиток туризму та рекреації.

Потребує поліпшення й матеріально-технічна база парку, зокрема є потреба придбання автомобілів. Гідрологічні об'єкти потребують поточного ремонту.

Парк у своїй роботі активно співпрацює з багатьма установами та організаціями. Так, завдяки багаторічній співпраці з тютюновою компанією "Бритіш Американ Тобакко Україна" було реалізовано низку проєктів з впровадження екологічних навчальних програм, матеріального забезпечення парку для боротьби з браконьєрством та пожежами, створено нові лісові насадження.

Еколого-освітня діяльність Ічнянського НПП проходить в тісній співпраці із закладами освіти району та області. З метою підтримки та розвитку природно-заповідного фонду укладено меморандум про співпрацю з громадськими організаціями Ічнянщини, зокрема з такими, як "Федерація футболу в Ічнянському районі", "Спілка учасників бойових дій АТО Ічнянського району", "Активіст Ічнянщини", "Ічнянський козацький полк", "Народна рада Ічнянщини". Сторони зобов'язалися організувати, брати участь та інформаційно підтримувати проведення спільних природоохоронних, еколого-освітніх та інших заходів, спрямованих на охорону та збереження природи Ічнянщини. Надалі планується поглиблювати співпрацю з громадськими організаціями та лісовими господарствами у боротьбі з браконьєрством.

Сергій МЕЛЬНИКОВИЧ,
директор Ічнянського НПП

До собору на Трійцю

У день Святої Трійці делегація Прилуцького відділення Чернігівського земляцтва на чолі з Миколою Гордієнком відвідала в Прилуках історико-архітектурну пам'ятку – собор Різдва Пресвятої Богородиці. Передісторія тісної дружби з цією церковною громадою давня.



Ще в 2005 році у занедбаному стані приміщення церкви було передане прихожанам Церкви Київського патріархату. Того ж року делегація Прилуцького відділення подарувала святині Почаївську ікону Божої Матері – одну з найбільше шанованих Православної церквою.

6 травня 2012 р. Прилуцьке відділення подарувало цій церкві Іверську ікону Божої Матері, яка сьогодні розміщена поруч з вівтарем. Ця ікона була замовлена в Греції та списана з оригіналу, який знаходиться в Іверському храмі на горі Афон. Її копію було зроблено на замовлення сина Євгенія Макаренко Сергія, який на той час знаходився з

місією в Греції. Перевезення ікони в Україну було здійснено родиною Макарєнків. Тоді, одночасно з іконою, Євгенія Анатоліївна передала до церкви Псалтир, який є однією з книг Старого Заповіту, і прикрашену вишивкою та бахромою церковну скатертину, яку застеляють на престол.

Під час візиту до святині цього разу настоятелю церкви отцю Віталію від голови Прилуцького відділення Павла Кривоноса було передано Єрусалимську ікону Божої Матері. Ця ікона була списана з оригіналу та освячена в Єрусалимі, перевезена в Україну та вручена дипломатами Посольства Палестини в Україні Павлу Олексан-

дровичу, як ознака високої поваги.

Своїми враженнями після відвідування собору Різдва Пресвятої Богородиці поділилася Валентина Гордієнко.

– Коли ми зайшли до собору, нас огорнув спокій, гулка тиша сповнювала душу. Все було як удома, так просто та витончено водночас. Рушники, які обрамляють образи, вишиті прочанами, миліші за будь-які прикраси. Під час візиту до храму ми ближче познайомилися з настоятелем святині отцем Віталієм Юрочкою. Він згадував, що коли вперше зайшов до собору, то навіть не помітив незадовільного стану храмової будівлі, відсутності ремонту. Просто про це не думалось, бо попереду чекала свята літургія, і вся його увага сконцентрувалася саме на службі. Опісля вже дійшли руки до господарчої частини. Дякуючи парафіянам, у храмі з'явилися ікони, вишиті рушники, встановлено іконостас і чудове дерев'яне розп'яття. Він також розповів, що пам'ятає про всі цінності, які раніше було передано Прилуцьким відділенням Чернігівського земляцтва в дарунок храму, та дуже цінує наші добрі стосунки.

Настоятель пишається тим, що служба у соборі здійснюється українською мовою. Молитва рідною мовою передається не лише вустами, а й серцем, проникає в душу мирян.

– Живіть з Богом у серці, тоді все буде гаразд! – сказав він наприкінці нашої зустрічі.

Актив відділення

“Літопис доль та днів минулих”

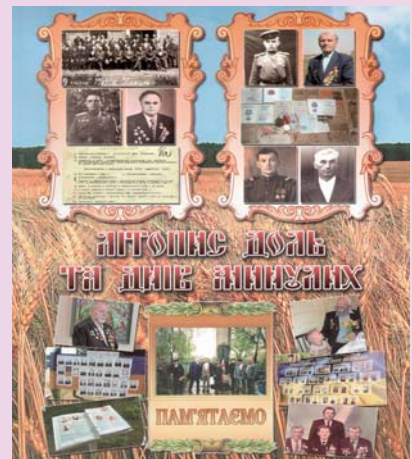
Так називається вже третя книга такого глобального історично-документального проекту краєзнавців Чернігівського району. Два попередні об'ємні томи присвячено 75-річчю перемоги над нацизмом у Другій світовій війні.

Видання містить відомості про бойові нагороди воїнів-земляків, починаючи від 1938 року, про їхню участь у інших війнах та визначних історичних подіях під час та після закінчення Другої світової. Вагома частина книги присвячена військовим професіям.

Сьогодні вже залишилося небагато учасників бойових дій тієї кривавої війни. Молодше покоління втрачає безцінну можливість спілкування з живими свідками та безпосередніми учасниками боротьби за свободу та незалежність. Проте історики, краєзнавці вивчають події тих буремних сторінок історії, бойовий шлях наших земляків, намагаються на конкретних прикладах досягнути велич подви-

гу нашого народу. Лише вивчення архівних документів допомагає зрозуміти і пізнати складний механізм війни, відчутти всі складові вогненного вихору із людських доль. Конкретний вчинок однієї людини досить часто змінював хід подій, приносив перемогу або ж навпаки. Щоденна важка праця кожного солдата – рушій того механізму. Військові долі були зазвичай важкими і драматичними, але інколи й незвичайними та цікавими. В двотомнику розповіді про понад 2300 таких воїнів.

Результат роботи краєзнавців та істориків під керівництвом Андрія Курданова – у понад 20 сільських громадах району вже презентовані уточнені матеріали про загиблих на фронтах Другої світової воїнів-



земляків та бойові нагороди ветеранів. У Київській та Шестовицькій сільських громадах ці матеріали доповнені та виготовлені у формі відкритої Книги пам'яті, встановлені в центрі села для постійного огляду.

Тексти проілюстровані фотознімками з сімейних архівів, наданими членами сімей ветеранів, а також тими світлинами, які зберігаються у шкільних музеях, зокрема, в Анісівській та Пакульській ЗОШ I–III ступенів.

Проте видання хоч і містить великий обсяг інформації та зі слів упорядників книги воно не є вичерпним. Дослідження і пошукові роботи продовжуються...

Віталій АДРУГ

З КОГОРТИ

Ім'я Георгія Дмитровича Базилевича займає чільне місце серед непересічних воєначальників, вихідців з Чернігівщини, які віддано служили більшовикам, але загинули передчасно від їх злочинних рук. Серед них такі відомі діячі, як Микола Кропив'янський, Юрій Коцюбинський, Микола Щорс та десятки інших.



ЗАБУТИХ

Він народився 26 січня 1889 року в селі Криски біля Коропа Чернігівської губернії у селянській родині. Дитинство пройшло у Новгород-Сіверську. Заробітку батька ледь-ледь вистачало для навчання дітей, тому вже у четвертому класі Єгор давав самостійні уроки. Юнаком вступив до Київського військового училища, після закінчення якого у чині підпоручика служив у полку, що дислокувався у Москві. Тяга до знань та любов до техніки змусили молодого командира взводу звернутись до командування з проханням направити його на навчання у повітряну школу. Георгій швидко опанував професію льотчика, але під час екзаменаційного польоту старий літак зазнав аварії. Після неї стан здоров'я не дозволив Єгору служити в авіації.

Під час Першої світової війни Базилевич став командиром роти і протягом двох років перебував на передньому краї. Був шість разів поранений, одержав кілька нагород. За мужність, благородство і добре ставлення до підлеглих досяг у своєму полку значного авторитету, недарма після лютневої революції солдати обрали Георгія делегатом армійської Ради.

У ті часи на фронті і у тилу встановився безлад, армія втратила боєздатність, почалися солдатські заколоти. Коли солдати двох полків застрелили комісарів військового міністра Керенського і відмовилися йти у наступ, їх взяли в облогу козаки. Загрозувала тяжка розправа. Базилевичу було доручено упередити масовий розстріл. І ось протягом ночі він з одним із побратимів пояснював козакам заради чийх інтересів вони виконують наказ. Козаки прийняли переговори за німецьких шпигунів і от-от мали їх розстріляти. Тоді Базилевич відхилив полу шинелі і вони побачили довгий ряд хрестів та інших нагород. Це переконало козаків і вони

відмовилися розстрілювати посланців. В той же день Базилевич під час бомбардування німецькими літаками одержав сьоме поранення.



За мужність, благородство і добре ставлення до підлеглих досяг у своєму полку значного авторитету, недарма після лютневої революції солдати обрали Георгія делегатом армійської Ради.

Георгій Дмитрович, кадровий офіцер, не за обставин, а за внутрішнім переконанням прийняв революцію. У березні

1918 року він, ще не оговтавшись від важкого поранення, очолив батальйон, а у серпні одержав перше бойове хрещення у лавах Червоної армії.

Під час тяжких боїв на нижній Волзі Базилевич виконав надзвичайно складне завдання, доправивши пароплавами боеприпаси із Камишина до Царицина. Очолюючи Камишинську ділянку оборони, був увосьме поранений.

Влітку 1919 року він сформував запасну армію, з якою відбув на Південний фронт. Дещо пізніше був призначений командувачем військами на Донбасі, а весною 1920 року – Кавказького округу. За рішучі дії в боях проти врангелівських військ Георгій Дмитрович був нагороджений орденом Бойового Червоного прапора. Пізніше він командував арміями на Кавказі і в Україні.

Після закінчення Першої світової війни Георгій Дмитрович використовував свої здібності і знання, працюючи на високих військових і державних посадах.

Такі риси Георгія Дмитровича, як виняткова відповідальність, високий інтелект, порядність і чесність відіграли роль при призначенні його на посаду голови Комітету з обліку царських коштовностей. Багатство царських палат – алмази, смарагди, рубіни, перлини – все було ретельно описано, оцінено і стало національним надбанням.

У 1924 році Базилевич був помічником командуючого Московського військового округу К. Ворошилова, а дещо пізніше став командуючим цього округу. За оцінками військових командирів, в особі Георгія Дмитровича, з'єднання, частини і служби МВО у 1925–1927 роках знайшли одного з найбільш досвідчених і достойних військових діячів. Це була приваблива людина, яка завоювала авторитет у підлеглих уважним відношенням, ввічливістю, бездоганними особистими якостями. Він завжди глибоко переймався всіма нагальними питаннями, бачив далі і більше, ніж інші командири. З глибокою повагою згадував про Георгія Дмитровича Маршал Радянського Союзу К.А. Мерецков у своїх мемуарах "На службі народу".

Георгій Дмитрович був делегатом кількох з'їздів ВКП(б), членом Центрального виконавчого Комітету СРСР, депутатом Верховної Ради СРСР 1-го скликання. Починаючи з 1931 року, протягом 8 років виконував виключну роботу, займаючи посаду секретаря Комісії і Комітету оборони Ради Народних Комісарів СРСР.

Це була його остання державна посада. У 1939 році видатного воєначальника, комкора заарештували і розстріляли у тюрмі НКВС СРСР як зрадника і на десятки років викреслили зі списку воїнів, які творили силу, славу і міць держави. Реабілітований лише у 1955 році.

Геннадій ПЕТРАНЬОВ,
Ріпкинське відділення

Поезія Ніни Давидової



Ніну Федорівну пам'ятаю ще з дитячих літ карокою жвавою дівчинкою в гурті дітей на нашій вулиці в селі Грабів, де ми інколи щось придумували, якісь були витівки, і цим тішились. Проте матері, бабусі нас пильнували, постійно щось загадували робити – чи дров наламати, чи трави нарвати, чи якусь худобину доглянути – у кого яка була. Та особливо важко було в сім'ї Ніни. Мати важко працювала, захворіла, невдовзі померла. Безнадійним було здоров'я брата.

Тяжко було дівчині-сироті. Щоб її врятувати, допомогли поїхати неповнолітній Ніні на Донбас після 8 класу, як у нас кажуть, "добрі люди". Там вчилася і працювала. Через багато років стала технологом харчової промисловості, часто згадує про свою роботу. Працювала під час Чорнобильської аварії в зоні. Довелось відновлювати здоров'я, і Ніна Федорівна читала необхідну літературу, застосовувала власні фізичні методики. Увесь цей час поверталася до рідної української мови, творила поезію. Багато вже в неї віршів. Скільки в них любові до рідного села Грабів, мами, односельців, почуттів кохання, любові до рідної мови і України! Пропоную читачам кілька її поезій.

Станіслав ШЕВЧЕНКО

НЕ ЇДЬ ЗА ОКЕАНИ, БРАТЕ

Люблю тебе, моя землице, піщана, масляна, тверда –
Іду босоніж до криниці, де чиста, як сльоза, вода.
І наодинці на природі я чую подих твій тяжкий,
Тому до кожного звертаюсь, благаю:
– Землю не покинь!

Не їдь за океани, брате, не зірвеш там без поту куш
І вже ніколи не оплатиш своїх батьків печалі душ.
Лишайся в нашій Україні, плекай землицю ту
святу,
Бо тільки з нею розпізнаєш хвилину щастя золоту.

ДОЗВОЛЬ ПОВЕРНУТИСЬ ДО ТЕБЕ

Дозволь повернутись до тебе, покинуте мною село,
Нічого казати не треба, таке лихоліття було,
Що птахи, лишаючи гнізда, летіли в далекі краї,
Але ж повертатись не пізно ніколи у рідні гаї.

Тебе у собі я носила, як перше кохання своє,
Ти світло моє незгасиме, любов, що натхнення дає.
Я кілька разів умирала та Доля життя зберегла,
І щастя мені дарувала, дала двох синів, два крила.

Живу я тепер у столиці, розшитій асфальтом доріг,
А мрію напиться з криниці і стати на рідний поріг.
Пройти по росі на городі, де соняшник сонцем розквіт,
Отам, де в своєму народі вдихнула життя первоцвіт.

Дозволь повернутись до тебе, хоч спалені мною мости.
І як відійду я у небо, прости мене, рідне, прости.

ТИША

Тривожить тиша душу уночі,
Повиростали, розлетілись діти.
Черинь застигла, холодно в печі,
Нема для кого їсти їй варити.

Далеко діти і листи не шлють,
Пояснюють: "Не любимо писати!",
А прийде час і з'їдуться, мабуть,
І боєм тиша відгукнеться в хаті.

БАТЬКІВЩИНІ

Не розгублюся я у розквітах світанків,
Не пропаду, не зникну, не втечу,
Лишусь на Батьківщині до останку,
Вогнем палатиму у світлом засвічу.

В той час, коли свіча моя загасне,
Я зіркою до неба підіймусь,
Зійду над Україною завчасно,
Із Всесвіту я до землі схилюсь.

Я пісню для неї залунаю,
Розквітне і на камені весна,
Зросту калиною у ріднім краї,
Впаду краплиною у келишок вина.

Красу свою я збережу для тебе,
Мій незабутній, милий і святий,
Той рідний край під українським небом,
Той вільний простір синьо-золотий!

НІНА ДАВИДОВА

ОТЧИЙ ПОРІГ

Шеф-редактор
Віктор ТКАЧЕНКО

Головний редактор
Леонід ГОРЛАЧ

Засновник:
ГО "Товариство
"Чернігівське земляцтво"

Газета зареєстрована Державним
комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення
України 06.ХІ.2001 р.
Реєстраційне свідоцтво:
серія КВ №5594
Передплатний індекс 37630

Адреса редакції:
02002, Київ, Броварський проспект, 15,
тел. 206-87-12
Контакти: www.chz.org.ua,
e-mail: otporig@ukr.net

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

В.В. Ткаченко, Л.Н. Горlach,
В.Ф. Демченко, А.Л. Курданов,
С.М. Кудін, Н.Т. Кольцова,
Т.А. Літошко, П.І. Медвідь,
О.Ф. Орехович, Г.О. Скрипка.

За достовірність фактів,
точність імен і прізвищ
географічних та історичних реалій
відповідають автори публікацій.

Передрук тільки з відома видання.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Літературний редактор Ганна Скрипка.
Комп'ютерний набір Ганна Скрипка.

Верстка, дизайн Оксана Кисленко.

Надруковано та зверстано на замовлення
ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво"
у КП "Редакція журналу
"Дім, сад, город".
Тираж 650.